C/2024/1566

5.3.2024

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η βιομηχανική πολιτική ως μέσο για τη μείωση των εξαρτήσεων και την τόνωση της αγοράς οικολογικών προϊόντων της ΕΕ στις ενεργειοβόρες και υψηλής χρήσης πόρων βιομηχανίες»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(C/2024/1566)

Εισηγητής: ο κ. **Matteo Carlo BORSANI**

Συνεισηγητής: ο κ. **Dirk JARRÉ**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	25.1.2023
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
	Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	9.11.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	13.12.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	583
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	
(υπέρ/κατά/αποχές)	165/0/2

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η ΕΕ επί του παρόντος αντιμετωπίζει το ζητούμενο της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της μετάβασης σε μια πράσινη οικονομία. Ο βιομηχανικός τομέας της ΕΕ συντείνει καθοριστικά σε αυτήν τη μετάβαση, αλλά σήμερα δυσκολεύεται να αντεπεξέλθει στο υψηλό κόστος της ενέργειας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναπτύξει τη βιομηχανική πολιτική της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η οποία επικεντρώνεται στην κανονιστική απλούστευση, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση, τη βελτίωση των δεξιοτήτων και την ανθεκτικότητα των αλυσίδων εφοδιασμού.

1.2. Η απανθρακοποίηση της κοινωνίας και της ευρωπαϊκής οικονομίας μπορεί να δημιουργήσει έναν ενάρετο κύκλο για τις ενεργειοβόρες και υψηλής χρήσης πόρων βιομηχανίες (ΕΥΧΠΒ) και για το περιβάλλον, αυξάνοντας τη ζήτηση σε απανθρακοποιημένα προϊόντα από τις εν λόγω βιομηχανίες. Ιδανικά, αυτό θα διευκολύνει μια πιο πράσινη διεργασία μετασχηματισμού εάν οι ΕΥΧΠΒ, μαζί με άλλους τομείς και τα νοικοκυριά στραφούν προς την πράσινη ενέργεια μόλις αυτή καταστεί διαθέσιμη σε επαρκείς ποσότητες και σε λογικές και προβλέψιμες τιμές. Ως εκ τούτου, πρέπει να δημιουργηθεί το συντομότερο δυνατόν ένα νέο κανονιστικό πλαίσιο για τις τιμές της ενέργειας, το οποίο θα βασίζεται στις χαμηλές τιμές των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και θα αποφεύγει τη στενή σύνδεσή του με τις τιμές του φυσικού αερίου.

1.3. Η Ευρωπαϊκής Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) τονίζει την ανάγκη να συμμετέχουν δεόντως οι ΕΥΧΠΒ στην εν λόγω χάραξη πολιτικής και στην υλοποίηση των φιλοδοξιών της ΕΕ για κλιματική ουδετερότητα σε όλα τα επίπεδα. Συνιστούμε την ανάπτυξη ειδικών τομεακών πολιτικών σύμφωνα με τα ειδικά εμπόδια και τις ανάγκες των διαφόρων τομέων των ΕΥΧΠΒ. Αυτό μπορεί επίσης να επιτευχθεί με την ενίσχυση του συντονισμού και της συνοχής των βιομηχανικών, των εμπορικών και των κλιματικών πολιτικών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1.4. Πρέπει να αποφευχθούν οι διπλές και οι υπερβολικές ρυθμίσεις, η δε νέα ή αναθεωρημένη νομοθεσία της ΕΕ πρέπει να υπόκειται σε αυστηρούς ελέγχους ανταγωνιστικότητας, με μέλημα την ύπαρξη κανονιστικού περιθωρίου, καθώς και την προσέλκυση και τη διατήρηση επενδύσεων στον οικολογικό προσανατολισμό της εγχώριας βιομηχανικής ικανότητας.

1.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Ευρώπη έσπευσε μεν να θέσει φιλόδοξους στόχους στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, αλλά καθυστέρησε να επικαιροποιήσει τις συνθήκες-πλαίσια ώστε να καταστεί δυνατός ο ταχύς μετασχηματισμός. Με τα σημερινά δεδομένα, το ίδιο ισχύει και για τη βιομηχανική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και για την πράξη για τη βιομηχανία των μηδενικών καθαρών εκπομπών (στα αγγλικά: Net Zero Industry Act) [1], μολονότι ορισμένα ζητήματα, όπως η επίσπευση της χορήγησης αδειών, έχουν βελτιωθεί.

[1] COM(2023) 161 final.

1.6. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η διασφάλιση της χρηματοδοτικής και επενδυτικής υποστήριξης με σκοπό την πράσινη μετάβαση είναι επίσης ζωτικής σημασίας. Τα μέσα πολιτικής για τη δημιουργία αγοράς και οι πολιτικές για τους καταναλωτές μπορούν επίσης να δώσουν κίνητρα για την προτίμηση οικολογικών προϊόντων και τεχνολογιών.

1.7. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι παρεμβάσεις στη ζήτηση όσο και στην προσφορά είναι απαραίτητες για την άσκηση αποτελεσματικής βιομηχανικής πολιτικής. Οι μεν παρεμβάσεις στη ζήτηση μπορούν να περιλαμβάνουν την προώθηση του ευρωπαϊκού περιεχομένου στα προϊόντα, τη χρήση βιώσιμων δημόσιων συμβάσεων και τη δημιουργία μιας αγοράς οικολογικών προϊόντων. Οι δε παρεμβάσεις στην προσφορά μπορούν να συνίστανται στη δημιουργία ενός κανονιστικού πλαισίου για την υποστήριξη των μοντέλων παραγωγής καθαρής τεχνολογίας, τη διευκόλυνση της παραγωγής και της κατανάλωσης απανθρακοποιημένης ενέργειας και τη στήριξη της ανάπτυξης υποδομών υδρογόνου. Η θέσπιση μακροπρόθεσμων μηχανισμών για τη διευκόλυνση της παραγωγής, της προσβασιμότητας και της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και απανθρακοποιημένης ενέργειας σε ανταγωνιστικές τιμές παγκοσμίως είναι επίσης σημαντική για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα των βιομηχανιών της ΕΕ, ιδίως δε των ΕΥΧΠΒ.

1.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι φιλόδοξοι στόχοι της ΕΕ για το κλίμα δεν θα επιτευχθούν χωρίς ίσους όρους ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο μέσω μιας καλά σχεδιασμένης εμπορικής πολιτικής και ισχυρών μέσων εμπορικής άμυνας. Πράγματι, η ΕΕ πρέπει να αναλάβει δράση κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού από τρίτες χώρες, ενισχύοντας τις εμπορικές σχέσεις της με πλούσιους σε πόρους εταίρους που τηρούν τους κανόνες του δίκαιου εμπορίου. Πρέπει να ενισχυθεί η εποπτεία της αγοράς με μέλημα τη συμμόρφωση των εισαγόμενων εμπορευμάτων και τη συμβατότητα της παραγωγής τους με τα πρότυπα και τους κανονισμούς της ΕΕ, μεταξύ άλλων όσον αφορά το περιεχόμενο ανακύκλωσης των εν λόγω προϊόντων.

1.9. Η ΕΕ θα πρέπει να επιδιώξει την επίτευξη των στόχων της για το κλίμα, προωθώντας παράλληλα την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Τα μέτρα υπέρ της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της επανειδίκευσης των εργαζομένων θα πρέπει να εφαρμόζονται σε όλα τα κράτη μέλη. Οι συναφείς πρωτοβουλίες, επενδύσεις και πολιτικές θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν ειδικά μέτρα για τις κοινότητες χαμηλού εισοδήματος, τους εργαζομένους χαμηλής ειδίκευσης και τις ομάδες που καθίστανται ευάλωτες λόγω της πράσινης μετάβασης.

1.10. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αναπτυχθεί η αναγκαία θεσμική και γραφειοκρατική ικανότητα σε κεντρικό επίπεδο στα κράτη μέλη με μέλημα την άσκηση της βιομηχανικής πολιτικής στα της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, την εφαρμογή της πράξης για τη μετάβαση σε μηδενικές καθαρές εκπομπές και τη δημιουργία πράσινων αγορών.

1.11. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εκπονήσουν στρατηγική βιομηχανική πολιτική με σκοπό την εντατικοποίηση της άσκησης των τομεακών βιομηχανικών πολιτικών και των αναγκαίων αλλαγών στο σύστημα διακυβέρνησης της ΕΕ, καθώς και για τη διεξαγωγή ανοικτού διαλόγου και αποτελεσματικών συζητήσεων σε ολόκληρη την κοινωνία των πολιτών για τα ζητήματα αυτά. Οι συζητήσεις αυτές θα πρέπει να είναι σαφείς, δυναμικές και να αποφέρουν αποτελέσματα στο εγγύς μέλλον.

1.12. Οποιαδήποτε προσπάθεια χάραξης στρατηγικής και τομεακής βιομηχανικής πολιτικής θα αποτύχει χωρίς στρατηγικές πληροφορίες σχετικές με τις επιστημονικές, τεχνολογικές και τομεακές εξελίξεις. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναζητήσει νέους τρόπους και μέσα συλλογής και ανάλυσης βασικών δεδομένων για την ανάπτυξη στρατηγικής βιομηχανικής πολιτικής στο μέλλον. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει επίσης να διενεργεί περιοδικές αξιολογήσεις των πολιτικών που σχετίζονται με την απανθρακοποίηση των ΕΥΧΠΒ, για να υπολογίζεται ο αντίκτυπός τους στην ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανθεκτικότητα της ΕΕ. Αυτές θα πρέπει να πραγματοποιούνται σε επίπεδο ΕΕ και να περιλαμβάνουν τους κοινωνικούς εταίρους.

2. **Εισαγωγή και ιστορικό**

2.1. Το 2019, η βιομηχανική παραγωγή στην ΕΕ εξέπεμψε περίπου 3,1 γιγατόνους (Gt) CO_2 — ήτοι λιγότερο από το 9 % των παγκόσμιων εκπομπών CO_2 στο εν λόγω έτος. Από την άλλη πλευρά, στην κατανάλωση της ΕΕ αποδίδονται οι 3,4 Gt εκπομπών CO_2, που αντιπροσωπεύουν το 10 % των παγκόσμιων εκπομπών CO_2. Οι περισσότερες από αυτές τις εκπομπές CO_2 που προέρχονται από την παραγωγή προϊόντων που εισάγονται για κατανάλωση στην ΕΕ εκπέμπονται επί του παρόντος σε τρίτες χώρες, ιδίως στην Κίνα (27 %), τη Ρωσία (12 %) και τις ΗΠΑ (8 %) (στοιχεία του 2019 ([2])).

2.2. Το οικοσύστημα ενεργειοβόρων βιομηχανιών καλύπτει ευρύ φάσμα τομέων, όπως οι τομείς των χημικών, του χάλυβα, του χαρτιού, του πλαστικού, της εκμετάλλευσης μεταλλείων, της εξόρυξης και της λατόμευσης, των διυλιστηρίων, του τσιμέντου, της ξυλείας, του καουτσούκ, των μη σιδηρούχων μετάλλων, της υαλουργίας, των κεραμικών και των τεχνητών ινών. Οι τομείς αυτοί χαρακτηρίζονται από υψηλή χρήση ενέργειας και άνθρακα και αποτελούν τον πρώτο κρίκο πολλών αξιακών αλυσίδων, παρέχοντας πρώτες ύλες, επεξεργασμένα και ενδιάμεσα υλικά. Στο οικοσύστημα των ενεργειοβόρων βιομηχανιών εργάζονται 7,8 εκατομμύρια άτομα στην Ευρώπη και παράγεται προστιθέμενη αξία ύψους 549 δισ. ευρώ (4,55 % επί του συνόλου της ΕΕ). Το 2019, σε αυτές οφειλόταν το 22 % των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ.

([2]) https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220524-1

2.3. Ενώ στη βιομηχανική πολιτική εντείνονται τα μέτρα για τη μείωση των επιπτώσεων των οικονομικών δραστηριοτήτων στη βιόσφαιρα, η ενεργειακή κρίση οδηγεί τις χώρες της ΕΕ να βασίζονται σε άλλες χώρες όπου το ενεργειακό κόστος είναι χαμηλότερο και το αποτύπωμα άνθρακα μεγαλύτερο. Αυτό στρώνει περαιτέρω τον δρόμο σε ανταγωνιστές από περιοχές με χαμηλότερο ενεργειακό κόστος, με συνέπειες την αύξηση των εισαγωγών χαμηλού κόστους (συχνά με πολύ μεγαλύτερο αποτύπωμα άνθρακα) και την απώλεια μεριδίου της παγκόσμιας αγοράς. Αυτό είναι δυνητικά επιζήμιο για την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και καταδεικνύει την επείγουσα ανάγκη άσκησης στιβαρής βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ ικανής να διασφαλίζει την ανθεκτικότητα της οικονομίας και την ανοικτή στρατηγική αυτονομία της.

2.4. Με βάση τα ανωτέρω, η σημερινή περίοδος μπορεί να θεωρηθεί αναγέννηση της βιομηχανικής πολιτικής στην Ευρώπη. Η βιομηχανική πολιτική της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, την οποία δημοσίευσε προσφάτως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επικεντρώνεται στα εξής:

— προβλέψιμο και απλουστευμένο κανονιστικό περιβάλλον·

— ταχύτερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση·

— ενίσχυση των δεξιοτήτων· και

— ανοικτό εμπόριο για ανθεκτικές αλυσίδες εφοδιασμού.

2.5. Επιπλέον, η πράξη για τη βιομηχανία των μηδενικών καθαρών εκπομπών αποσκοπεί στην ενεργοποίηση μαζικών επενδύσεων σε όλες τις αξιακές αλυσίδες της εν λόγω βιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένων των ενεργειοβόρων βιομηχανιών.

2.6. Τα τελευταία χρόνια η ΕΕ έχει θέσει πιο φιλόδοξους κλιματικούς στόχους για τη μείωση των επιπτώσεων των οικονομικών δραστηριοτήτων στη βιόσφαιρα, με αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση των νέων κανονισμών στα επόμενα έτη.

2.7. Αποτελεσματικά μέτρα για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση των εργαζομένων θα πρέπει να εφαρμόζονται ομοιόμορφα σε επίπεδο ΕΕ, όπως και οι πολιτικές παροχής βοήθειας (συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής υποστήριξης ή των υπηρεσιών για τους πληττόμενους εργαζομένους στις ΕΥΧΠΒ). Απαιτούνται επίσης ειδικές πρωτοβουλίες υπέρ των εργαζομένων σε όσες περιφέρειες πλήττονται περισσότερο από τον βιομηχανικό μετασχηματισμό —συμπεριλαμβανομένων των κοινοτήτων χαμηλού εισοδήματος, των εργαζομένων χαμηλής ειδίκευσης και όσων ομάδων έχουν καταστεί ευάλωτες λόγω της πράσινης μετάβασης.

3. **Διαχείριση της μετάβασης στις ΕΥΧΠΒ και δημιουργία πράσινων αγορών της ΕΕ**

Η απανθρακοποίηση των ΕΥΧΠΒ ως αμοιβαία επωφελής διεργασία χάραξης πολιτικής

3.1. Οι προσπάθειες απανθρακοποίησης των ΕΥΧΠΒ θα έχουν αποφασιστική επίδραση στη συνολική διεργασία μετασχηματισμού και δη σε όσες εκπέμπουν μεγάλο όγκο αερίων του θερμοκηπίου και καταναλώνουν μεγάλη ποσότητα πρώτων υλών. Κατά συνέπεια, η σημαντική μείωση των εκπομπών CO_2 που προέρχονται από τις ΕΥΧΠΒ θα επηρεάσει την αποτελεσματικότητα του μετασχηματισμού, όπως μετράται με βάση την ενεργειακή απόδοση των επενδύσεων ([3]) και τον αντίκτυπο στο κλίμα κατά προσέγγιση με βάση τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στη διαδικασία.

3.2. Οι λύσεις απανθρακοποίησης θα πρέπει να επικεντρώνονται στις ειδικές ανάγκες και τα εμπόδια που αντιμετωπίζει κάθε τομέας κατά τον μετασχηματισμό του. Ως εκ τούτου, οι τομεακές πολιτικές μπορούν να αποτελέσουν την καλύτερη επιλογή.

3.3. Επιπροσθέτως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να μεριμνήσει για τον συντονισμό και τη συνοχή των βιομηχανικών, των εμπορικών και των κλιματικών πολιτικών.

3.4. Ωστόσο, οι νομοθετικές και κανονιστικές διαδικασίες συνθέτουν ένα πολύπλοκο γραφειοκρατικό πλαίσιο, καθιστώντας έτσι, σε ορισμένες περιπτώσεις, λιγότερο ελκυστικές για τις βιομηχανίες τις πράσινες επενδύσεις. Με μέλημα την ύπαρξη κανονιστικού περιθωρίου, καθώς και την προσέλκυση και τη διατήρηση πράσινων επενδύσεων, η νέα ή αναθεωρημένη νομοθεσία της ΕΕ θα πρέπει να υπόκειται σε αυστηρούς ελέγχους ανταγωνιστικότητας.

3.5. Εν προκειμένω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να προβαίνει σε περιοδική αξιολόγηση των πολιτικών που σχετίζονται με την απανθρακοποίηση των ΕΥΧΠΒ, μετρώντας τον αντίκτυπό τους στην ανταγωνιστικότητα και την ανθεκτικότητα της οικονομίας.

3.6. Η δημιουργία σταθερών και προβλέψιμων αγορών και επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι επίσης απαραίτητη για να μπορέσουν οι ΕΥΧΠΒ να ξεκινήσουν τη διεργασία απανθρακοποίησης και να βοηθηθεί ο μετασχηματισμός τους.

([3]) Με την ενεργειακή απόδοση των επενδύσεων (στα αγγλικά: energy return on investment) μετράται η καθαρή ενέργεια που παράγεται από μια πηγή ενέργειας, σε σχέση με την ποσότητα ενέργειας που καταναλίσκεται στην εξόρυξη, τη μεταφορά και τη μετατροπή της σε αξιοποιήσιμη μορφή (π.χ. η ποσότητα ενέργειας που χρησιμοποιείται για την παραγωγή ηλιακού συλλέκτη ως προς την ενέργεια που παράγει ο εν λόγω συλλέκτης κατά τη διάρκεια ζωής του).

3.7. Η στρατηγική τακτική της Κίνας και η τεράστια επιτυχία του νόμου των ΗΠΑ για τη μείωση του πληθωρισμού χρήζουν στρατηγικής και πειστικής απάντησης από την Ευρώπη. Η τελευταία θεωρείται πρωτοπόρος σε θέματα οικολογίας από την εκπόνηση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας το 2019. Ωστόσο, παρόλο που η ΕΕ επιθυμεί να θεωρηθεί πρωτοπόρος στην πράσινη μετάβαση, οι επενδύσεις της στο πεδίο αυτό είναι πολύ μικρότερες από εκείνες της Κίνας και λιγότερο ευέλικτες από εκείνες των ΗΠΑ. Οι —βάσει του νόμου για τη μείωση του πληθωρισμού— επιδοτήσεις στην παραγωγή και οι φορολογικές ελαφρύνσεις στις ΗΠΑ οδηγούν τις εταιρείες της ΕΕ να μεταφέρουν τις επενδύσεις τους στην πράσινη τεχνολογία στις ΗΠΑ εις βάρος της Ευρώπης. Η Ευρώπη πρέπει να μεταρρυθμίσει το σύστημα διακυβέρνησής της, έτσι ώστε να είναι σε θέση να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ και την Κίνα.

3.8. Συν τοις άλλοις, ο συντονισμός των διαφόρων τομέων πολιτικής θα πρέπει να αξιολογείται σε καθημερινή βάση και όχι βάσει μίας και μοναδικής χρονοβόρας διαδικασίας.

3.9. Οποιαδήποτε προσπάθεια χάραξης στρατηγικής βιομηχανικής πολιτικής χρειάζεται στρατηγικές πληροφορίες σχετικές με τις επιστημονικές, τεχνολογικές και τομεακές εξελίξεις. Θα πρέπει να αναζητηθούν νέοι τρόποι και μέσα για τη συλλογή και την ανάλυση των βασικών δεδομένων με σκοπό την ανάπτυξη στρατηγικής βιομηχανικής πολιτικής στο μέλλον.

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ για την αποφυγή εξαρτήσεων

3.10. Κατά τα επόμενα έτη, η ΕΕ θα χρειαστεί τεράστιες ποσότητες κρίσιμων και στρατηγικών πρώτων υλών για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, διατηρώντας παράλληλα την ανοικτή στρατηγική αυτονομία της. Οι ΕΥΧΠΒ είναι μεν σημαντικοί προμηθευτές υλικών και προϊόντων στην προσπάθεια ενίσχυσης της πράσινης μετάβασης άλλων τομέων της οικονομίας, αλλά ταυτόχρονα είναι και καταναλωτές ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και οικολογικών προϊόντων που παράγονται από τις εν λόγω βιομηχανίες. Ως εκ τούτου, ο σταθερός εφοδιασμός θα είναι απαραίτητος. Επιπλέον, πρέπει επίσης να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα προϊόντα επόμενου σταδίου που είναι στρατηγικά και καίριας σημασίας για την απανθρακοποίηση της οικονομίας της ΕΕ.

3.11. Σε αρκετές μελέτες, η ΕΕ και το Κοινό Κέντρο Ερευνών έχουν ήδη εντοπίσει προϊόντα και τεχνολογίες που είναι ζωτικής σημασίας για τις προσπάθειες απανθρακοποίησης, οι οποίες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό των μελλοντικών πολιτικών της ΕΕ ([4]). Η βιομηχανία της ΕΕ βρίσκεται σε ανταγωνισμό με τις στρεβλωμένες εισαγωγές από τρίτες χώρες, οι οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις, επωφελούνται από τις κρατικά ρυθμιζόμενες τιμές ενέργειας και από σημαντικές επιδοτήσεις. Συνεπώς, η ενεργειακή κρίση στην Ευρώπη συνιστά υπαρξιακή απειλή για τη βιομηχανική βάση της Ευρώπης.

3.12. Η κλιματική και βιομηχανική πολιτική της ΕΕ πρέπει να ευθυγραμμιστούν για να τηρηθεί η δέσμευση της βιομηχανίας της ΕΕ περί μείωσης των εκπομπών CO_2 τόσο σε ενωσιακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Ως εκ τούτου, η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να παρέχει προστασία από τη διαρροή άνθρακα στις ΕΥΧΠΒ. Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της επείγουσας ανάγκης να προαχθεί ο εξηλεκτρισμός των βιομηχανικών διεργασιών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να τροποποιήσει τις κατευθυντήριες γραμμές σε ορισμένα μέτρα κρατικών ενισχύσεων μέσα στο περίγραμμα της εμπορίας εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μετά το 2021. Ο κατάλογος των τομέων που είναι επιλέξιμοι για αντιστάθμιση του έμμεσου κόστους άνθρακα που μετακυλίεται μέσω των τιμολογίων της ηλεκτρικής ενέργειας θα πρέπει να επεκταθεί ώστε να αντικατοπτρίζει τις τρέχουσες υψηλότερες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας και να περιλαμβάνει τομείς και επιμέρους τομείς που διατρέχουν κίνδυνο διαρροής άνθρακα και έχουν σημαντικές δυνατότητες εξηλεκτρισμού.

3.13. Συν τοις άλλοις, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βελτίωση του σχεδιασμού της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ στην προσπάθεια εξασφάλισης του βασικού ενεργειακού εφοδιασμού σε ρυθμιζόμενες και σταθερές τιμές.

3.14. Τέλος, η πράξη για τη βιομηχανία των μηδενικών καθαρών εκπομπών και η βιομηχανική πολιτική της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας υπάρχουν μεν στα χαρτιά, αλλά δεν έχουν ακόμη μετουσιωθεί σε παρεμβάσεις πολιτικής. Εξάλλου, η ΕΕ θα πρέπει να επενδύσει στη δημιουργία της αναγκαίας θεσμικής και γραφειοκρατικής ικανότητας εντός των κρατών μελών με μέλημα τη μετάβαση σε μηδενικές καθαρές εκπομπές και τη δημιουργία πράσινων αγορών.

4. **Οι πράσινες αγορές και τα χαρακτηριστικά μιας αποτελεσματικής βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ**

4.1. Η φιλόδοξη πορεία απανθρακοποίησης προς το ουδέτερο ισοζύγιο διοξειδίου του άνθρακα θα περιλαμβάνει τον ριζικό μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και προϋποθέτει αύξηση της παραγωγικής ικανότητας και τεχνολογικές εξελίξεις, πρωτίστως μέσω της τόνωσης των επενδύσεων και της δημιουργίας αγορών για οικολογικά προϊόντα (με βάση τον δείκτη αποτυπώματος άνθρακα).

([4]) Βλέπε Carrara, S. et al., *Supply chain analysis and material demand forecast in strategic technologies and sectors in the EU — A foresight study* [Ανάλυση της αλυσίδας εφοδιασμού και πρόβλεψη της ζήτησης υλικών σε τεχνολογίες και τομείς στρατηγικής σημασίας στην ΕΕ — Μελέτη ανάλυσης προοπτικών], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2023, doi:10.2760/386650, JRC132889.

4.2. Η απανθρακοποιημένη βιομηχανική παραγωγή θα μπορούσε να έχει ανταγωνιστικό μειονέκτημα έναντι της συμβατικής βιομηχανικής παραγωγής υψηλής έντασης άνθρακα. Αυτό οφείλεται στους υψηλότερους κινδύνους κατά την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, στο υψηλότερο κόστος παραγωγής και στο υψηλότερο κόστος εισροών. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να παρεμβαίνουν με διάφορους τρόπους στο επίπεδο της προσφοράς ή της ζήτησης των εκπομπών CO_2. Από την πλευρά της προσφοράς, αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει το σύστημα εμπορίας εκπομπών (ΣΕΔΕ) και τον μηχανισμό συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (στα αγγλικά: CBAM), καθώς και δημόσια υποστήριξη των επενδύσεων, της καινοτομίας, της έρευνας, της ανάπτυξης και των εισροών ενέργειας. Τα σχετικά με τη ζήτηση μέτρα ενδέχεται να επικεντρώνονται στις πράσινες δημόσιες συμβάσεις, ιδίως με την παροχή πληροφοριών για φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα.

Παρεμβάσεις στη ζήτηση

4.3. Στην εμπορία βιομηχανικών προϊόντων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών παρεμβάλλονται συστημικά εμπόδια. Ο οικολογικός προσανατολισμός της βιομηχανίας της ΕΕ θα πρέπει να συνοδεύεται από αποτελεσματικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης, επιδοτήσεις της παραγωγής και παρόμοια μέτρα για τη διασφάλιση της ομαλής αύξησης της ζήτησης σε πράσινα προϊόντα στην αγορά.

4.4. Σημαντικά τμήματα των βιομηχανικών αξιακών αλυσίδων βρίσκονται επί του παρόντος εκτός ΕΕ, με αποτέλεσμα να εντοπίζονται αδυναμίες στην ευρωπαϊκή οικονομία και κοινωνία. Ως εκ τούτου, η ΕΕ θα πρέπει να προκρίνει το ευρωπαϊκό περιεχόμενο σε προϊόντα ανά τις παγκόσμιες αξιακές αλυσίδες. Οι δημόσιες συμβάσεις θα πρέπει να παρέχουν κίνητρα για την προτίμηση προϊόντων κατασκευασμένων με κατασκευαστικά στοιχείο που προέρχονται από την ΕΕ. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να αποδίδουν στη συμβολή της προσφοράς στη βιωσιμότητα και στην ανθεκτικότητα έναν συντελεστή στάθμισης κυμαινόμενο μεταξύ 15 % και 30 % των κριτηρίων ανάθεσης. Αυτό υπερβαίνει τα απλά (χαμηλά) κριτήρια των τιμών και ευθυγραμμίζεται με την αρχή της «πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς». Αυτό θα πρέπει να οδηγήσει σε μια πιο δεσμευτική προσέγγιση όσον αφορά τη βιωσιμότητα/τις πλέον συμφέρουσες από οικονομική άποψη προσφορές.

Οικολογικός προσανατολισμός των δημόσιων συμβάσεων

4.5. Οι στόχοι για απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές των ενεργειοβόρων και υψηλής χρήσης πόρων βιομηχανιών θα ωφεληθούν από τον οικολογικό προσανατολισμό των δημόσιων συμβάσεων, ο οποίος δεν παρουσιάζει ακόμα μεγάλη πρόοδο σε σχέση με τις εκπομπές CO_2. Αυτό μπορεί επίσης να είναι ένας τρόπος δημιουργίας αγορών για οικολογικά προϊόντα. Η ταξινομία της ΕΕ ([5]) —που δημιουργήθηκε με σκοπό την προαγωγή των βιώσιμων επενδύσεων με τον καθορισμό σαφών κριτηρίων σε επίπεδο βιομηχανίας για το τι θεωρείται οικολογική δραστηριότητα— θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιηθεί στις δημόσιες συμβάσεις, στην έρευνα, την ανάπτυξη, την καινοτομία και τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων.

Παρεμβάσεις στην προσφορά

4.6. Εν προκειμένω, το κατάλληλο κανονιστικό πλαίσιο των συνθηκών των μοντέλων παραγωγής καθαρής τεχνολογίας θα οδηγούσε στην επιτυχία ολόκληρης της πολιτικής υπέρ της απανθρακοποίησης και θα συμπλήρωνε τις φιλοδοξίες της ΕΕ για κλιματική ουδετερότητα στην πράξη και σε όλα τα επίπεδα.

4.7. Η θέσπιση μακροπρόθεσμων μηχανισμών για τη διευκόλυνση της παραγωγής, της προσβασιμότητας και της κατανάλωσης απανθρακοποιημένης ηλεκτρικής ενέργειας και ενέργειας σε ανταγωνιστικές τιμές σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι επίσης σημαντική για την ανταγωνιστικότητα των βιομηχανιών της ΕΕ —ιδίως των ΕΥΧΠΒ. Απαιτούνται σαφές και συνοπτικό πλαίσιο για την ανταγωνιστική ως προς το κόστος παραγωγή πράσινου και ροζ υδρογόνου, καθώς και μηχανισμοί για τη στήριξη της ανάπτυξης υποδομών υδρογόνου και της επανειδίκευσης και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων των εργαζομένων σε βιομηχανικούς κλάδους που βασίζονται στο υδρογόνο.

4.8. Όσον αφορά την ευρωπαϊκή πράξη για τις κρίσιμες πρώτες ύλες ([6]) που έχει προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ισχύοντες κατάλογοι κρίσιμων πρώτων υλών και στρατηγικών πρώτων υλών πρέπει να συμπληρωθούν με υλικά σχετικά με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, τα οποία ενδέχεται να καταστούν κρίσιμης και στρατηγικής σημασίας στο μέλλον (π.χ. αλουμίνιο, σιδηροκράματα, συνθετικός γραφίτης, άργυρος), καθώς και με δευτερογενείς πρώτες ύλες μετά την κατανάλωση (π.χ. άχρηστα μέταλλα).

Εμπορική πολιτική

4.9. Κανένας από αυτούς τους στόχους δεν θα επιτευχθεί χωρίς ίσους όρους ανταγωνισμού παγκοσμίως με τη βοήθεια μιας καλά σχεδιασμένης εμπορικής πολιτικής και ισχυρών μέσων εμπορικής άμυνας για την προστασία της βιομηχανίας της ΕΕ από τον αθέμιτο ανταγωνισμό και το ντάμπινγκ από τρίτες χώρες. Η ΕΕ θα πρέπει να αποσκοπεί στη διασφάλιση της ταχύτερης εφαρμογής των μέτρων εμπορικής άμυνας, στη διεξαγωγή ταχύτερων και αποτελεσματικότερων ελέγχων και στην ευρύτερη λήψη προσωρινών μέτρων.

([5]) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ταξινομία της ΕΕ, υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας, προτιμήσεις βιωσιμότητας και καθήκοντα θεματοφυλάκων: Προσανατολισμός της χρηματοδότησης προς την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία» (ΕΕ C 517 της 22.12.2021, σ. 72).

([6]) COM (2023) 160.

4.10. Η εγκαθίδρυση του μηχανισμού συνοριακής προσαρμογής άνθρακα αποσκοπεί στην αποφυγή της διαρροής άνθρακα και στην παροχή κινήτρων απανθρακοποίησης σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ΕΕ πρέπει να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα έτσι ώστε ο εν λόγω ο μηχανισμός να μην οδηγήσει σε αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε άλλα μέρη του κόσμου.

4.11. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού στην αντιμετώπιση του κινδύνου διαρροής άνθρακα για αγαθά που παράγονται στην ΕΕ και προορίζονται για εξαγωγή σε τρίτες χώρες. Αυτό πρέπει να γίνει κατά τη διάρκεια της περιόδου αξιολόγησης και πριν από την εφαρμογή του μέτρου. Εάν η παρούσα έκθεση καταλήξει στο συμπέρασμα ότι υπάρχει κίνδυνος διαρροής άνθρακα για τα αγαθά που παράγονται στην ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να υποβάλει νομοθετική πρόταση για την αποτροπή αυτών των κινδύνων. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου πρέπει να διερευνηθεί ευρύ φάσμα ισχυρών μέτρων κατά της καταστρατήγησης των σχετικών κανόνων και, στη συνέχεια, να εφαρμοστούν στις εισαγωγές.

4.12. Η εποπτεία της αγοράς πρέπει να ενισχυθεί έτσι ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση των εισαγόμενων προϊόντων, μεταξύ άλλων όσον αφορά το περιεχόμενο ανακύκλωσης των εν λόγω προϊόντων. Η ΕΕ θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο εναρμόνισης και ενίσχυσης των κανονισμών της ΕΕ που διέπουν την εισαγωγή βιομηχανικών προϊόντων και το ηλεκτρονικό εμπόριο με σκοπό την προώθηση βιώσιμων και δίκαιων προϊόντων.

Χρηματοδότηση και επενδύσεις

4.13. Η συνέπεια των πολιτικών μεταξύ των κανονισμών της ΕΕ είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της προβλεψιμότητας και την προσέλκυση μη ρυπογόνων επενδύσεων, καθώς και για την υποστήριξη της πράσινης μετάβασης και της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας. Θα χρειαστούν επίσης συνετά μέσα πολιτικής για τη δημιουργία αγορών, έτσι ώστε να αναγνωριστεί πλήρως η αξία των βιομηχανικών υλικών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, να της δοθεί προτεραιότητα, καθώς και να αυξηθεί η ζήτηση σε προϊόντα που παράγονται από αυτά τα υλικά.

4.14. Απαιτείται επίσης χρηματοδότηση για την τόνωση της έρευνας και της ανάπτυξης, ώστε η ΕΕ να μπορέσει να πρωτοστατήσει στη βιωσιμότητα. Η απλούστευση της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων για δημόσια χρηματοδότηση είναι καίριας σημασίας για την επιτάχυνση της καινοτομίας και της βιωσιμότητας.

4.15. Οι διαδικασίες έγκρισης πρέπει να εξετάζονται υπό το πρίσμα των επενδυτικών έργων και των έργων καινοτομίας που αποσκοπούν στην προώθηση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και του οικολογικού προσανατολισμού της οικονομίας. Ο προσδιορισμός έργων προτεραιότητας όσον αφορά δραστηριότητες όπως η εξόρυξη, ο εξευγενισμός και η ανακύκλωση, είναι επίσης απαραίτητος για τη βελτίωση της ασφάλειας του εφοδιασμού των βιομηχανιών της ΕΕ. Η επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης σε εθνικό επίπεδο και η διευκόλυνση της χρηματοδότησης θα είναι κρίσιμα ζητούμενα για τη διασφάλιση της στρατηγικής αυτονομίας στις εν λόγω αξιακές αλυσίδες. Κατά τη διάρκεια αυτής της διεργασίας, είναι σημαντικό να διατηρηθούν ίσοι όροι ανταγωνισμού εντός της ενιαίας αγοράς της ΕΕ. Οι νέες ευκαιρίες για εθνικές επιδοτήσεις εντός του προσωρινού πλαισίου κρίσης ευνοούν τα κράτη μέλη με μεγαλύτερη οικονομική ευχέρεια, όπου παρατηρείται η τάση λήψης περισσότερων εθνικών μέτρων χρηματοδότησης.

Η κυκλική οικονομία

4.16. Για την προώθηση της κυκλικότητας, η ΕΕ πρέπει να επικεντρωθεί στην υποστήριξη τεχνολογιών και εγκαταστάσεων συλλογής, διαλογής και ανακύκλωσης. Ως προς τούτο, η κυκλική οικονομία θα μπορούσε να αποτελέσει μέσο απανθρακοποίησης και αύξησης της ζήτησης για ανακυκλωμένα προϊόντα, μέσω της δημιουργίας αγορών για τα τελευταία. Δυστυχώς, η ίδια η νομοθεσία εμποδίζει την ανακύκλωση των αποβλήτων. Απαιτούνται απλουστεύσεις για την τόνωση των δραστηριοτήτων ανακύκλωσης.

Βρυξέλλες, 13 Δεκεμβρίου 2023.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Oliver RÖPKE